

SUN'IY INTELEKTNING TA'LIMDAGI ROLI: IMKONIYATLARI VA XAVFLARI

Qahramonova Lenora Ko'paysin qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti talabasi

Email: Lenoraqahramonova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15322420>

Annotatsiya.

Maqolada ta'lim tizimida sun'iy intellektning roli va ta'sirini oshirish masalasi tahlil qilinadi. Universitetlarda o'qitish jarayoniga sun'iy intellektni joriy etish, shuningdek, internet texnologiyalarini takomillashtirish zarurligi belgilandi. Ta'lim sifatini oshirish uchun sun'iy intellektidan foydalanish imkoniyatlari taqdim etilgan. Ta'lim tizimida neyron tarmoqlar va sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish va takomillashtirish zarurligiga e'tibor qaratilmoqda.

Kalit so'zlar : sun'iy intellekt, AI ta'limda, zamonaviy texnologiyalar, onlayn ta'lim, avtomatik baholash, raqamli o'quv platformalar, AI imkoniyatlari, AI xavflari, ta'limda sun'iy intellekt roli

Аннотация. В статье анализируется вопрос повышения роли и влияния искусственного интеллекта в систему образования. Выявлена необходимость внедрения искусственного интеллекта в процесс систему обучения ВУЗов, а также усовершенствования Интернет-технологии. Представлены возможности использования искусственного интеллекта в повышения качество обучения. Акцентируется внимание на вопрос о необходимости использования и совершенствования технологий нейронных сетей и искусственного интеллекта в системе образования

Ключевые слова: искусственный интеллект, ИИ в образовании, современные технологии, онлайн-обучение, автоматическая оценка, цифровые образовательные платформы, возможности ИИ, риски ИИ, роль искусственного интеллекта в образовании

Annotation. The article analyzes the issue of increasing the role and influence of artificial intelligence in the education system. The need for introducing artificial intelligence into the process of teaching at universities, as well as improving Internet technology, has been identified. The possibilities of using artificial intelligence to improve the quality of education are presented. Attention is focused on the need to use and improve the technologies of neural networks and artificial intelligence in the education system.

Keywords: artificial intelligence, AI in education, modern technologies,

online learning, automatic assessment, digital learning platforms, AI opportunities, AI risks, role of artificial intelligence in education

Zamonaviy texnologiyalar hayotimizning barcha sohalariga kirib kelayotgani hech kimga sir emas. Xususan, sun'iy intellekt (AI – Artificial Intelligence) so'nggi yillarda ta'lim tizimiga ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Avval oddiy o'quv platformalari bo'lgan bo'lsa, hozirda AI asosidagi dasturlar o'quvchilarga individual yondashuv, darslarni avtomatik tahlil qilish, hatto ularning bilish darajasiga moslashtirilgan mashg'ulotlarni taklif qilish imkoniyatiga ega bo'lib qoldi.

Sun'iy intellekt jamiyatning barcha sohalarini o'zgartirmoqda va ta'lim sohasi ham bundan mustasno emas. Texnologiya ko'plab mamlakatlarni Singapur, Malayziya va Janubiy Koreya kabi ta'lim sohasiga texnologiya iste'molini joriy etishga majbur qildi. Ta'limning kelajagi texnologiya va uning yutuqlari bilan bog'liq, deyishimiz mumkin. Yana ilg'or mashinalar ta'lim uchun yangi imkoniyatlar ochadi va yangi muammolarni yanada samarali hal qiladi. AI sektori iqtisodchilar, siyosatshunoslar, harbiy maslahatchilar, xavfsizlik bo'yicha ekspertlar va ta'lim mutaxassislarining e'tiborini tortmoqda. Insonlar emas, balki mashinalar tomonidan namoyish etilgan aql sun'iy intellekt (AI) deb nomlanadi. Odamlar yoki hayvonlar tomonidan namoyon bo'ladigan aql ong va his-tuyg'ularga ega, boshqalari esa bunday xususiyatlarga ega emas. AI atamasi birinchi marta 1955 yilda Jon Makkarti tomonidan qo'llanilgan va u "mashinadan odam o'zini tutishi uchun oqilona bo'ladigan tarzda o'zini tutishini talab qilish" deb ta'riflagan. [1]. 1950-yilda Alan Tyuring hisoblash mashinalari bir kun kelib odamlar kabi fikr yuritishi mumkin degan fikrni ommalashtirdi. U kelajakda avtomatik mashinalar odamlar aql bilan qila olmaydigan hisob-kitoblarni amalga oshirishiga ishongan. Hisoblash mashinalari ikkilik raqamlar bilan ishlaydi va asosiy savol ikkilik hisob-kitoblar inson uchun qanday ma'noga ega bo'ladi.

Raqamli O'zbekiston — 2030" Strategiyasini har tomonlama amalga oshirishga qaratilgan ilmiy tadqiqotlarni tashkil qilish hamda iqtisodiyot tarmoqlari, ijtimoiy soha va davlat boshqaruvi tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy qilish;

sun'iy intellekt sohasida fundamental va amaliy ilmiy tadqiqotlarni olib borish, raqamli texnologiyalarni rivojlantirishning ilmiy ekotizimini shakllantirish;

sun'iy intellekt texnologiyalari asosida boshqaruv va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish bo'yicha innovatsion mahsulotlarni hamda

ularning modellari, algoritmlari va dasturiy taʼminotini ishlab chiqish; sunʼiy intellekt texnologiyalarini rivojlantirish boʻyicha yetakchi xorijiy innovatsion va ilmiy muassasalar bilan hamkorlikni yoʻlga qoʻyish va qoʻshma loyihalarni amalga oshirish.

Sanoat va jamiyat asoslarini qurish bilan bir qatorda, reja “kelajak poydevori sifatida taʼlimni isloh qilish va ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar tizimini qayta qurishni talab qiladi. Taʼlim islohotiga kelsak, boshlangʻich va oʻrta taʼlimdan tashqari, shuningdek, taʼlimda sunʼiy intellekt bilan bogʻliq boʻlgan taʼlim, boshqacha aytganda, “matematika, maʼlumotlar fanlari va AI” taʼlimi qanday boʻlishi kerakligi koʻrsatilgan.

AI strategiyasi 2030 raqamli Oʻzbekistonda tadqiqot va ishlanmalar tizimini rekonstruksiya qilish “kelajak uchun poydevor yaratish” sifatida ham koʻrsatilgan, ammo bu yerda biz “universitetlar, texnikumlar va kollejlarda”dagi taʼlim islohotining konturini tushuntiramiz”. Bundan tashqari, materialda batafsil aniq raqamlarda tushuntirish yoʻqligi sababli, notoʻgʻri talqin qilish yoki notoʻgʻri baholash mumkin.

AI yordamida talabalarning oʻzlashtirish darajasini kuzatish, ularga kerakli bilimlarni aniqlash, til oʻrganish va bilim darajasini oshirish osonlashdi. Masalan, Duolingo singari dasturlar sunʼiy intellekt asosida har bir foydalanuvchining yutuq va xatolarini tahlil qilib, unga mos mashqlar beradi. Coursera yoki Khan Academy kabi platformalar esa dunyoning eng ilgʻor universitetlaridagi bilimlarni har kimga yetkazmoqda., AI oʻqituvchilar ishini ham ancha yengillashtirmoqda. Avtomatik baholash tizimlari, test tahlillari va oʻquvchilarning rivojlanish darajasi haqida tahliliy maʼlumotlar pedagoglarga katta yordam bermoqda. Bu esa oʻqituvchiga koʻproq individual yondashuv, ijodkorlik va dars sifatiga eʼtibor qaratish imkonini beradi.

SI oʻquvchilarning bilim olish tezligini, qiziqishlarini tahlil qiladi va ular uchun eng mos oʻquv materiallarini tavsiya etadi. Shu bilan birga, oʻqituvchilarga ham yordamlashadi – darslarni rejalashtirish, testlar tuzish, talabalarni tahlil qilish kabi ishlarni avtomatlashtiradi.

Imkoniyatlari

1. Individual yondashuv: Har bir oʻquvchiga mos oʻquv dasturini yaratadi.
2. Tez va adolatli baholash: Avtomatik tizimlar inson xatolarini kamaytiradi.
3. Doimiy mavjudlik: SI 24/7 ishlaydi, oʻquvchilarga istalgan vaqtda yordam beradi.
4. Taʼlimda tenglik: Masofaviy taʼlim orqali dunyoning istalgan nuqtasidagi

insonlar sifatli bilim olishi mumkin. Sun'iy intellekt Turing testining konsepti bilan boshlangan va rivojlandi. Turing testining asoschisi

Alan Turing 1950-yillarda "Computing Machinery and Intelligence" nomli maqolasida sun'iy zehniy tuzumlar haqida so'z yuritdi. U Turing testini tashkil qilish orqali, kompyuter tuzumlarining insonlarga o'xshash fikrlash va muloqot qilish qobiliyati bilan o'rtacha insonni tushuntirishni taklif qildi. Amaldagi ilk sun'iy intellekt loyihasi deb e'lon qilingan ma'lumotlar bo'yicha bir qancha munosabatlar mavjud. Lekin, 1956-yil "Dartmouth Conference" orqali, sun'iy intellekt sohasi rasmiy tarzda tanitildi. Bu konferensiyada, sun'iy intellekt sohasini o'rganish va undagi rivojlanishni rag'batlantirish maqsadida xizmat qilish uchun loyihalar qo'llanishini bildirdilar.

Amaldagi ilk sun'iy intellekt loyihasi deb hisoblanadigan tajriba, IBM tomonidan yaratilgan "IBM 701" kompyuterining 1956-yilda kelib chiqishi va boshqa chora-tadbirlarda ishlatilishi hisoblanadi. Bu kompyuter asosan hisoblash va statistika jarayonlarida foydalanilgan edi, lekin u turing testini o'tkazish yoki insonlarga o'xshash fikrlash qobiliyatiga ega emas edi. Keyinchalik, sun'iy intellekt sohasidagi rivojlanishlar va loyihalar, turli sohalarda foydalanilayotgan tuzumlar va algoritmalar orqali olib borilgan. IBMning "Deep Blue" kompyuteri 1997-yilda shahmatda dunyo chempioni Garry Kasparovni 3:5 2:5 hisobda yengishi sun'iy intellektning o'ta muhim darajada rivojlanishi haqida misol sifatida keltiriladi. Bundan tashqari, sohalarning kengayishi, ish joylarida tizimlarni avtomatlashtirish, turli sohalarda tahlil qilish va o'rganish, transport tizimlarini boshqarish ta'limdagi masofaviy ta'lim tizimlari, korxona ishchilarini baholash tizimi (KPI) va boshqa ko'plab sohalarda rivojlanayotgan sun'iy intellekt loyihaları mavjud. Sun'iy intellektning ta'limga integratsiyalashuvi biz o'rganish va o'qitish uslubimizni tubdan o'zgartirishi mumkin. Sun'iy intellekt o'quvchilarga shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasi, aniq va samarali baholash, maqsadli yordam va fikr-mulohazalarni taqdim etishi mumkin. Biroq, sun'iy intellektning mumkin bo'lgan tuzoqlarini ko'rib chiqish va uning mas'uliyatli va axloqiy tarzda amalga oshirilishini ta'minlash juda muhimdir. Sun'iy intellektning ta'limga integratsiyalashuviga ehtiyotkorlik bilan yondashish va uning afzalliklari va kamchiliklari o'rtasida muvozanatni saqlash kerak, bu talabalar va butun ta'lim tizimi uchun foydali bo'lishi kerak. O'yinlar va teoremani isbotlash - bu kompyuterlarni odamlar kabi mantiqiy yoki aqlli fikrlashga majburlashning dastlabki urinishlari. AI ko'pincha muammoni hal qilish va o'rganish kabi inson ongi bilan bog'liq usullarda kognitiv funktsiyalarni bajara oladigan mashinalarga ishora qiladi [2, p. 2].

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt ko'plab sohalarga ta'sir ko'rsatdi va ulardan biri ta'limdir. Bu repetitorlik yoki o'qitish va o'rganishning zamonaviy usuli bo'lib, o'rganish bilan bog'liq ko'plab muammolarni hal qila oladi. [3] Bu kontentning mavjudligi, o'qituvchilarning etishmasligi kabi muammolarni hal qilishi mumkin, bu erda talaba stresssiz va boshqalarga ta'sir qilmasdan o'rganishi mumkin. Ta'lim sohasida sun'iy intellektni joriy etish va qabul qilish muqarrar. Sun'iy intellekt texnologiyalari faqat aqlli ta'lim, repetitorlik tizimlari va ijtimoiy robotlar bilancheklanmaydi; virtual fasilitator, onlayn ta'lim muhiti, o'rganishni boshqarish tizimlari va o'quv tahlillari kabi ko'plab boshqa aqlli texnologiyalar mavjud bo'lib, ular ham ushbu sektorga katta hissa qo'shmoqda. [4]

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Astratova G.V. (2021). Tsifrovizatsiya i klyuchevye meynstrimy razvitiya vysshego obrazovaniya [Oliy ta'limni raqamlashtirish va asosiy asosiy rivojlanish] Ijtimoiy va ekotizimning iqtisodiy rivojlanishi uchun raqamli kontent. 16-19.
2. Ahmad, M.F.; Gapar, WRGWA Malayziya oliy ta'limida sun'iy intellekt davri: o'z-o'zini kashf qilish ta'limi uchun aralash haqiqat moddiy ta'lim tizimidagi ta'sir va muammolar (SEE). Procedia kompyuter. ilmiy 2019, 163, 2-10.
3. Ernazarov, D. (2020). ЁШЛАРДА Ахборот истеъмоли маданиятини шакллантиришнинг баъзи жиҳатлари. Архив научных исследований.
4. Ernazarov, D. (2020). Ёшлар ва Интернет (ижтимоий-фалсафий таҳлил). Архив научных исследований.
5. <https://lex.uz/docs/-5297046#-5297465> November, 2022 Multidisciplinary Scientific Journal
6. UNESCO (2021). AI and Education: Guidance for policy-makers. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376709>
7. Aralovna, Ochilova Guzal, et al. "Ecological globalization and its social place in the globalization system of processes." Journal of Survey in Fisheries Sciences 10.1S (2023): 5000-5006.
8. Ayonovna A. S. IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTAL GLOBALIZATION, THE NEED FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION BECOMES A PRIORITY //American Journal Of Social Sciences And Humanity Research. – 2024. – T. 4. – №. 07. – C. 30-35.
9. Omonov, Bakhodir Nurillaevich, Go'zal Aralovna Ochilova, and Sitara Ayonovna Azamova. "SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE ECOLOGICAL ENVIRONMENT IN UZBEKISTAN." World of Scientific news in Science 1.3 (2023): 15-28.

10. Ayonovna, Azamova Sitora. "The Need for the Formation of Environmental Education and Upbringing in Young People in the Conditions of Environmental Globalization." *Global Scientific Review* 13 (2023): 7-10.
11. Ayonovna, Azamova Sitora, and Pirimov Lerik Xudoyberdi o'g'li. "EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA EKOLOGIK OMIL TUSHUNCHASI ." *TADQIQOTLAR. UZ* 40.4 (2024): 135-139..
12. Ayonovna A. S. IN THE CONTEXT OF ENVIRONMENTAL GLOBALIZATION, THE NEED FOR ENVIRONMENTAL EDUCATION BECOMES A PRIORITY // *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*. – 2024. – T. 4. – №. 07. – C. 30-35..
13. Shakhrisabz A. S. A. THE USE OF THE SCIENTIFIC HERITAGE OF ORIENTAL SCIENTISTS IN THE FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE AMONG SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF ECOLOGICAL GLOBALIZATION // *International Scientific and Current Research Conferences*. – 2024. – C. 94-97.
14. Azamova S. EKOLOGIK TA'LIM VA TARBIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI // *Talqin va tadqiqotlar*. – 2024. – T. 1. – №. 1.

